

Čarobno zapiralo

Ko je prišel striček Mate k nam, je sedela mala Verica v naslonjaču pri oknu in pridno delala ročno delo.

»Ročna torbica je tole, sama sem jo napravila za staro mamic«, je pojasnjevala stričku, ki je delal velike, radoznale oči, »samo zapiralo moram še prišiti, pa bo delo končano«.

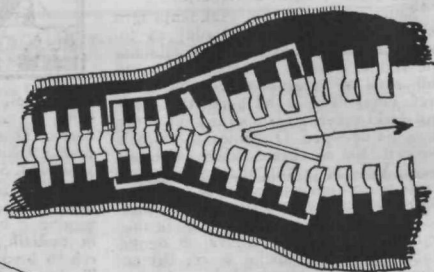
»Zapiralo — morda najnovejša moda?« je živahno vprašal striček.

KOVINASTA PALČICA:

NOS

VDOLBINA

»Nova moda, striček?« mu je odgovoril Janezek, »ne striček, to ni nova moda, to novost imam jaz na smuški obleki že več kakor eno leto. To je že stara stvar, toda prav praktična in opremljena s čudno ključavnico«.

»Kaj se to pravi s čudno ključavnico?«

»Ker tako čudno deluje, le poglej, striček!«

»No, pa mi razloži torej, ti modri vsevedež. Tudi jaz bi rad vedel, kako je s tem? je rekel stric in hudo mušno pogledal dečka od strani.

Sedaj je pa Janezek onemel, kajti na tako vprašanje ni bil pripravljen.

Striček se je pa zadovoljno smehljajal: »No, zdaj sem ti pa le enkrat zavezal jeziček!«

Verica je imela usmiljenje z osramočenim bratcem, pa je rekla stričku: »Saj jaz tega tudi ne vem!«

»In tudi jaz nisem bolj pametna kakor moji otroci, Mate«, je rekla vmes mati, ki je iz sosednje sobe poslušala pogovor, »gotovo nam ti znaš povedati, kako je zapiralo sestavljeno«.

Po kavi so sedeli vsi štirje okoli mize. Stric si je nataknil velika rožena očala, položil oba traka zapirala po dolgem na mizo in je pričel:

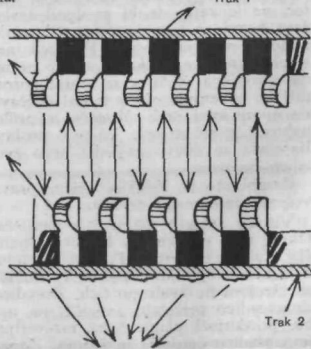
»Na obeh robovih traka so pritrjene, kakor vidite, zravnane kakor majhni jezdeci, štirioglate kovinaste palčice, druga poleg druge v enakih presledkih. Te razdalje znašajo natančno eno širino palčice in ne stojte druga drugi nasproti, temveč

se palčice enega traka prilegajo presledkom drugega traka.«

»Ali jih smem enkrat stisniti, striček?« Verica se je zaman trudila. »Če bi bile gladke, bi morda šlo«, je zamišljeno vzdihnila.

Trak 1

Kovinaste palčice, ki se točno prilegajo vmesnemu praznemu prostoru

Trak 2

Razdalje merijo vedno eno širino palčice

»Da, saj to je ravno, ker niso gladke!« V tistem delu vsake palčice, ki moli preko roba traka, so napravljene na enem koncu nezatne vdolbinice, na drugem pa je palčica nekoliko odebeljeno vzbočena in tvori nekak nos. Ob te nosove se podrgnejo jezdec, če jih, kakor je Verica poizkusila, stisnemo. Le pogledjte, kako strumno se uravnajo sami v posamezne presledke, če potegnemo ključavnico proti prednjemu delu; in kako lepo se pri potezanju nazaj zopet razkoračijo. Ali hočeš še ti poizkusiti, Verica?«

Stric Mate je ponudil zapiralo s čudežnimi jezdec in čudežno ključavnico svoji nečakinji.

»Ključavnica, skozi katero peljeta oba traka, ima v prerezu obliko lijaka. Široka odprtina lijaka pohrusta na sprednjem delu palčice in jih vodi ob stenah lijaka na

prej. Oba traka sedaj ne tečeta več s ključavnico vodoravno, temveč sta na mestu, kjer stopijo palčice v zadnji del lijaka, nekoliko razmahnjena in izbočena. Če premikamo sedaj ključavnico proti sprednjemu delu, da odprtina lijaka počasi požira poedine jezdece, potem se palčice pri koncu lijaka lepo in umetno sprimejo: palčici enega traka sledi palčica drugega traka itd. Vedno položi ena palčica svoj nasek v vdolbino na spodnjo stran prejšnjega, ki stoji trdno na drugem traku, dokler niso vsi srečno skupaj. Teh jezdecov sedaj brez pomoči čudežnega lijaka ne moremo potegniti narazen, ker ni nobenega prostora, da bi se izognili drug drugemu; tako tesno sedi ta drobna jeklena gospoda skupaj. S pomočjo ključavnice pa se lahko mirno ločijo drug od drugega, kakor se bom sedaj jaz od vas...« je rekel stric Mate in se poslovil.

Marija Jezernikova

Pastirček Janc s škratovo piščalko

Vso dolgo noč so plezali gozdni škratje na velikem pašniku za vasjo. Ko je jutrnji veter razgнал oblake in je šinila prva zora čez hrib, so zbežali v gozd, njihov godec pa je pozabil lepo belo piščalko pod košatim bezgom.

Prav na istem prostoru se je drugi dan senčil vaški pastirček Janc, ko je pasel svoje kravice. Zvečer je hotel zatrobiti na rog, da bi zbral čredo, a zagrabil je za škratovo piščal in zapiskal. Krave so ga le začudeno pogledale, a se niso zmenile za njegov poziv, neumorno so mulile sočno travo, da bi imele dovolj preževkovanja za dolgo noč.

Pastir je piskal. Iz gozdne teme so se plazile drobne postavice proti bezgu. Skrivale so se v senci grmovja, skakale kakor kozlički čez jarke, plezale v goste vrhove dreves.

Kadar je Janc prenehal trobiti, so se ustavile, a ko je piščalko zopet nastavil, jih je vlekla nevidna sila proti košatemu bezgu, kjer je sedel Janc.

Pastirček je piskal in piskal, sam se je čudil tujim porednim napevom, ki jih je izvabil iz piščali, še bolj pa se je čudil plesu, ki so ga izvajali dolgobradi škratje. Skakali so kakor kozlički, poganjali so se na drevesa kakor veverice, vzpenjali so se v zrak kakor mušice v poletnih rojih, sukali so se v vrtoz glavih vrtincih in prevračali kozolce. Nenadno so skočili v krog, osed se je postavil proti sosedu in začel se je boj posameznih dvojic. Skakala sta drug proti drugemu, kakor petelinčka, roki proti rokama, nogi proti nogama, z glavo proti glavi kakor na vrvci. Kadar se